

Nr 12

Utlåtande i anledning av motioner om upphävande av jordförvärvslagen m. m.

Tredje lagutskottet har behandlat sex i riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, vilka alla äger samband med lagen den 3 juni 1955 (nr 272) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (*jordförvärvslagen*).

I de likalydande motionerna nr 270 i första kammaren¹ av herr *Lundström m. fl* och nr 341 i andra kammaren av herr *Antby m. fl.* hemställes sålunda, »att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen av den 3 juni 1955 om inskränkt rätt att förvärva jordbruksfastighet skall upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1958».

I de likalydande motionerna nr 120 i första kammaren¹ av herr *Eskilsson m. fl.* och nr 144 i andra kammaren av herr *Hæggbloom m. fl.* hemställes »att riksdagen ville 1) besluta att för sin del upphäva mom. 2 och 3 i § 4 samt § 5 i lagen den 3 juni 1955 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslag); samt 2) besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning avseende upphävande av jämväl övriga bestämmelser i denna lag».

I de likalydande motionerna nr 98 i första kammaren av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.* och nr 101 i andra kammaren² av herrar *Petterson* i Degerfors och *Lundqvist* hemställes »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen den 3 juni 1955 (nr 272) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslag) att 1 § 2, som lyder 'där egendomen förvärvas av kommun eller annan dylik samfällighet för ändamål som avses i 1 § 4, 7 eller 16 lagen den 12 maj 1917 om expropriation' i stället skall lyda 'där egendomen förvärvas av kommun eller annan dylik samfällighet'».

Beträffande motiveringarna får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Över motionerna I: 98 och II: 101 har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver utlåtanden inhämtats från lantbruksstyrelsen, lantmätarstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs och Västernorrlands län. I enlighet med utskottets önskemål har vid länsstyrelsernas yttranden i allmänhet fogats yttranden från länens hushållningssällskap och lantbruksnämnder. I några fall föreligger därjämte yttranden från länens överlantmätare. På begäran av ut-

¹ Motionen är i sin helhet tryckt bland andra kammarens motioner.

² Motionen är i sin helhet tryckt bland första kammarens motioner.

skottet har yttranden över motionerna därjämte avgivits av Hushållnings-sällskapens förbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska pastoratens riksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund.

Gällande rätt. Allmänt om jordförvärvslagen

I Sverige är rätten att förvärva fast egendom i princip fri. Ännu gäller sålunda kungl. kungörelsen den 6 april 1810, vari stadgas: »Varje svensk man, till vilken klass av medborgare han räknas må, är berättigad att förvärva och besitta fast egendom och jord inom Svea rike, å land och i stad, av vad natur som helst, och åtnjuta densamma tillhörande förmåner, emot uppfyllande av därmed förknippade och redan fastställda eller framdeles åtagande skyldigheter.» I denna i princip fria rätt föreligger emellertid ett flertal inskränkande bestämmelser. Dessa, som införts vid skilda tider och i olika syften, hänför sig än till fastigheten, än till förvärvaren, än till båda dessa faktorer.

Enligt *lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag* får sålunda fast egendom icke utan tillstånd förvärfas av utlänningar, utländska juridiska personer eller — i vissa fall — svenska bolag med utländska aktieägare. *Lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom* förbjuder de uppräknade rättssubjekten att utan tillstånd förvärva fast egendom som utgöres av i huvudsak odlad och odlingsbar jord samt stödskog. Enligt ett flertal stadganden i olika lagar gäller vidare förbud för banker att förvärva fast egendom, se exempelvis 54 och 55 §§ *lagen den 31 mars 1955 om bankrörelse*.

Den ursprungliga föregångaren till den nu gällande jordförvärvslagen var *lagen den 21 december 1945 (nr 805) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet*. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1946 och gällde till och med den 31 december 1948. Lagen ersattes av *lagen den 17 juni 1948 (nr 329)* i samma ämne, vilken gällde till och med den 30 juni 1953. Genom *lag den 5 juni 1953 (nr 344)* förlängdes 1948 års lag att gälla till och med den 30 juni 1955.

Som en följd av de av 1947 års riksdag antagna riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken utfärdades såsom ett komplement till nyssnämnda lagstiftning *lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt*, vilken trädde i kraft den 1 juli 1948.

Sistnämnda lag, som icke var tidsbegränsad, och 1948 års jordförvärvslag har ersatts av den nu gällande *jordförvärvslagen*, som trädde i kraft den 1 juli 1955 och upphör att gälla den 30 juni 1962. Syftet med lagen är att dels hindra spekulationsköp och vad man ansett olämpliga kapitalplaceringar i jordbruksfastigheter, dels ock att ge samhället — representerat av lantbruksnämnderna — möjlighet att i samband med försäljningar åstad-

komma en omfördelning av jordbrukets fastigheter i lämpligare brukningsenheter. Lagen bygger på samma principer som sina föregångare. Detta innebär att fast egendom som vid fastighetstaxeringen taxerats såsom jordbruksfastighet, sålunda även skogsfastighet, icke får förvärvas genom köp, byte eller gåva utan tillstånd av lantbruksnämnden. Från denna huvudregel stadgas åtskilliga undantag i nära anslutning till vad som gällde enligt 1948 års lag. De grunder, efter vilka lantbruksnämndernas tillståndsprövning skall ske, överensstämmer likaledes i stora delar med motsvarande bestämmelser i den äldre lagen.

Den i den äldre lagen stadgade inskränkningen i förvärvsrätten för den, som redan äger jordbruksfastighet, har i den gällande lagen utbylts mot vissa regler som syftar till att förebygga att i och för sig ändamålsenliga brukningsenheter sammanföres i en ägares hand eller att en sådan enhet uppdelas på flera ägare. I enlighet med grunderna för 1947 års förköpslag innehåller jordförvärvslagen också bestämmelser, som syftar till att underlätta bildandet av till storlek och ägoanordning ändamålsenliga brukningsenheter. Därest en fastighet finnes böra tagas i anspråk för sådant ändamål, kan därför tillstånd till förvärv av dylik fastighet vägras. I regel äger då säljaren — om fråga är om överlåtelse genom försäljning — påfordra att kronan löser fastigheten till det av köparen utfästa priset. Då de i detta stycke omnämnda bestämmelserna i motionerna I: 120 och II: 144 föreslås skola upphävas, återges här ifrågavarande lagrum, 3—5 §§ jordförvärvslagen, därvid de bestämmelser som i motionerna föreslås upphäva tryckts med kursiv stil.

3 §.

Förvärvstillstånd skall vägras, om anledning finnes till antagande att egendomen skulle bli vanskött i förvärvarens ägo eller att förvärvaren med fånet huvudsakligen åsyftar att utan nytta för visst jordbruk i orten tillgodogöra sig skogstillgång, som är behövlig såsom stöd för ortens jordbruk, eller att bereda sig vinst genom snar avyttring av egendomen, del av densamma eller andel däri eller genom bortförande av byggnader eller annat som tarvas för egendomens brukande.

4 §.

Jämväl i fall som icke avses i 3 § skall, om annat ej föranledes av bestämmelserna i andra stycket, förvärvstillstånd vägras

1. där anledning finnes till antagande att förvärvaren vill åtkomma egendomen huvudsakligen för kapitalplacering, eller vad angår egendom med jordbruk, i annat syfte än att själv ägna sig åt detta;

2. där fånet avser sådan fastighet eller sänjelott, som jämte annan fångesmannen tillhörig jord utgör en för sitt ändamål lämpad brukningsenhet, eller andel i sådan egendom samt brukningsenhetens bestånd eller ändamålsenlighet skulle äventyras genom att egendomen fränskiljes; eller

3. där fånet medför att skilda brukningsenheter, vilka kunna anses lämpade för sitt ändamål, eller andelar i dylika brukningsenheter sammanföras i en ägo.

I fall varom stadgas i denna paragraf må tillstånd meddelas, om fånget kan väntas medföra övervägande nytta för jordbruket eller för näringslivet i orten eller egendomen för förvärvaren har synnerligt värde utöver det ekonomiska eller eljest särskilt skäl föreligger att godtaga fånget.

5 §.

Förvärvstillstånd må vägras, om egendomen finnes böra tagas i anspråk för att underlätta bildandet av till storlek och ägoanordning ändamålsenliga brukningsenheter. Dock må ej av sådan anledning vägras ske

1. där förvärvaren är arrendator som jämlikt 2 kap. 57 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom åtnjuter förköpsrätt till egendomen;

2. där lantbruksnämnden tidigare på begäran av ägaren till egendomen förklarat, att densamma må överlätas utan hinder av bestämmelserna i denna paragraf, samt fånget sker inom fem år därefter eller den kortare tid som må hava utsatts i förklaringen; eller

3. där tillstånd sökes till förvärv å auktion varom stadgas i 12 §.

Ur förarbetena till de bestämmelser som i motionerna I: 120 och II: 144 nu föreslås skola upphävas inhämtas följande.

Föredragande departementschefen, statsrådet Norup, yttrade beträffande 4 § sålunda bl. a.¹

En bestämmelse — — — för att förhindra olämplig sammanslagning av brukningsenheter, måste givetvis ha tillräckligt vid ram för att tillåta en efter skiftande förhållanden anpassad tillämpning. Utanför bestämmelsens räckvidd bör i princip icke få falla andra sammanslagningar än sådana, om vilka man på förhand kan säga att de icke blir till skada ur allmän synpunkt. Å andra sidan måste då de sammanslagningar, som formellt faller under bestämmelsen, kunna det oaktat godkännas i betydande omfattning.

Lagen är ju till skillnad från gällande jordförvärvslag avsedd att vara ett rationaliseringsinstrument, och den bör då självfallet icke få sådan tillämpning, att den frivilliga rationaliseringen hämmas. För att i görlig mån avvärja en sådan tillämpning har i departementsförslaget ordalagen jämkats därhän, att bestämmelsen i 4 § första stycket 3 avser sammanslagning av brukningsenheter vilka »kunna anses lämpade för sitt ändamål». Genom denna omformulering har utanför bestämmelsens räckvidd förts sådana brukningsenheter, vilka visserligen skulle kunna bestå men icke kan anses lämpade för sitt ändamål. Några egentliga olägenheter härav ur jordpolitisk synpunkt torde emellertid knappast vara att befara. Förvärv av dylik fastighet kan nämligen, om fastigheten skulle anses mera behövlig för komplettering av ett annat jordbruk än förvärvarens, alltid förhindras med hjälp av 5 §. — Motsvarande jämkning av ordalagen har vidtagits i 4 § första stycket 2, vari meddelats bestämmelser till skydd mot uppdelning av lämplig brukningsenhet som består av flera fastigheter.

Vid bedömandet av frågan huruvida en brukningsenhet kan anses lämpad för sitt ändamål, kan viss ledning hämtas av bestämmelserna om fastighetsbildning. I 19 kap. 3 § 2 mom. lagen om delning av jord å landet föreskrives såväl hur stödjordbruk som hur annat jordbruk bör vara beskaffat för att kunna anses lämpat för sitt ändamål.

¹ Prop. nr 165/1955 s. 66 ff.

En brukningsenhet, som icke fyller — — — anspråken, bör det oaktat kunna anses lämpad för sitt ändamål, om möjlighet finnes att avhjälpa bristen. Frågan kan t. ex. vara om en skogfattig gård i en trakt, där komplettering med skog kan ske. Å andra sidan måste beaktas, att anspråken på areal stiger med den tekniska utvecklingen. Stor hänsyn måste också tagas till brukningsenheternas byggnadsbestånd.

Även om skilda brukningsenheter, som kan anses lämpade för sitt ändamål, i regel ej bör sammanslås, kan undantag från regeln mången gång vara påkallat av omständigheterna. I likhet med utredningens förslag upptager också departementsförslaget (4 § andra stycket) samma dispensmöjligheter som bjuds i 3 § andra stycket av gällande jordförvärvslag. Tillstånd må sålunda meddelas bland annat om förvärvet kan väntas medföra övervägande nytta för jordbruket eller för näringslivet i orten. I och för sig ändamålsenliga stödjordbruk bör i enlighet härmed få sammanslås till ett bärkraftigt familjejordbruk, där ej annat påkallas av hänsyn till näringslivets behov av arbetskraft. Understundom kan tvåfamiljsjordbruk befinnas vara den lämpligaste driftsformen, och hinder bör då ej heller resas mot förvärv som syftar till bildande av dylikt jordbruk.

Ordalagen i 4 § första stycket 3 tillåter ej, att hänsyn tages till fastighet som medlem av förvärvarens familj må inneha. Det skulle föra för långt att, såsom lantbruksstyrelsen ifrågasatt, sträcka ut lagrummets tillämplighet till sådana fall. För övrigt torde, där någon förvärvar fastighet i avsikt att transportera denna på en anhörig, förvärvet ofta kunna hindras med tillämpning av 4 § första stycket 1.

I 4 § andra stycket av utredningens förslag avses endast hela brukningsenheter, fastigheter och sänjelotter. Med hänsyn till den möjlighet, som 1 § bereder ägare av andel i fastighet att förvärva återstoden därav, torde lagens effektivitet fordra, att även ideella andelar medtages. Så har också skett i 4 § första stycket 2 och 3 av departementsförslaget.

Dispensregeln i andra stycket är praktiskt taget likalydande med motsvarande bestämmelser i 1945 och 1948 års lagar. Hänsyn skall enligt stadgandet tagas till bland annat näringslivet, och däri får även skogsbruket anses inneslutet.

I fråga om 5 § uttalade 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning följande:¹

Närmaste motsvarighet inom gällande lagstiftning är 1 § förköpslagen. Medan det senare lagrummet enligt sin ordalydelse har till enda syfte att underlätta bildandet av bärkraftiga brukningsdelar, ha emellertid här valts ordalag som tillåta en smidigare tillämpning alltefter arten av det föreliggande rationaliseringsbehovet.

Där endast någon del av den ifrågavarande egendomen finnes behövlig för rationaliseringsändamål, synes lantbruksnämnden lämpligen böra upptaga förhandlingar med förvärvaren och söka förmå denne att avstå vad som erfordras. Skulle emellertid överenskommelse icke kunna uppnås, kan 5 § tillämpas med avseende å hela egendomen.

Föredragande departementschefen yttrade om 5 §:²

Om lagen verkligen skall främja jordbrukets yttre rationalisering enligt den moderna tidens krav, måste den kunna tillgodose även andra och vi-

¹ SOU 1954:16 s. 107.

² Prop. nr 165/1955 s. 69.

dare rationaliseringsbehov än det man ville fylla med förköpslagen. Ur närings- och befolkningspolitiska synpunkter kan det också vara angeläget att medverka till bildande av ändamålsenliga stödjordbruk. Den av utredningen föreslagna lösningen synes mig därför böra godtagas. Det är självklart, att bestämmelsen icke bör tillgripas för att ernå blott oväsentliga förbättringar och att hänsynen till allmännyttan alltid skall vara vägledande. — — — Med tanke på lantbruksnämndernas primära uppgift att uppmuntra jordbrukarnas egna rationaliseringssträvanden torde man kunna utgå från att bestämmelsen icke tillämpas i andra fall än sådana, där en ur de berörda parternas samfällda synpunkt ändamålsenlig lösning icke står att vinna på annat sätt. — I allmänhet bör naturligtvis, såsom RLF framhåller, icke ifrågakomma att med stöd av förevarande bestämmelse hindra förvärv av fullständiga jordbruk, åtminstone om byggnadsbeståndet är tillfredsställande. Emellanåt kan det dock vara ett bygdeintresse att möjlighet ges till förstärkning av flera smärre jordbruk på bekostnad av ett större. — En förutsättning för tillämpning av 5 §, vilken i hög grad berör överlåtarens rätt, bör vara att i ärendet antingen företetts fångeshandlingen eller visats att fastighetsägaren samtyckt till ansökningen om förvärvstillstånd. Genom bestämmelserna i 1 § har lantbruksnämnden möjlighet att införskaffa fångeshandlingen eller dylikt samtycke. Då 5 § tillämpats kan inlösen komma i fråga — — —.

Jordförvärvslagen och kommunerna

Historik

Frågan om skyldighet för kommun att söka tillstånd för förvärv av jordbruksfastighet har varit föremål för behandling såväl vid 1945 som 1951 och 1955 års riksdagar. I 1941 års sakkunnigbetänkande (SOU 1941: 24) med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet föreslog utredningsmannen att från lagens tillämpning borde undantagas förvärv som gjordes av kronan eller av kommun. Begreppet kommun borde därvid anses omfatta även kommunalförbund, municipalsamhälle, vägdistrikt, landsting och andra sådana sammanslutningar. Föredragande departementschefen anförde emellertid vid lagrådsremissen, att syftet med lagstiftningen bäst torde tillgodoses, om det övervägande antalet förvärv inpassades under lagen, varför det syntes böra åvila även kommun att underställa sina förvärv föreskriven prövning. Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet anförde härom (utlåtande nr 1, 1945):

Det synes emellertid utskottet som om övervägande skäl tala för att kommun i likhet med kronan skall vara befriad från skyldighet att söka tillstånd enligt lagen. Föga sannolikt torde vara, att omständigheterna i samband med ett förvärv från en kommuns sida av en jordbruksfastighet äro sådana att förvärvet på grund av bestämmelserna i 3 § icke skulle kunna godkännas. Såsom i motionerna framhålles torde det kunna förutsättas, att kommun icke förvärvar jordbruksfastighet i strid mot lagens syfte. Då kommun tydligen icke kan begagna sig av det i 5 § tredje stycket angivna kontrollförfarandet, skulle kommun vid förvärv av jordbruksfastighet vara nödsakad att använda det mera omständliga och tidsödande tillståndsförfä-

randet. För kommun torde det emellertid särskilt ofta vara angeläget, att frågan om förvärvets giltighet blir avgjord så fort som möjligt.

Utskottet tillstyrkte, att kommunernas förvärv skulle få ske utan tillstånd, vilket även blev riksdagens beslut. I enlighet med denna mening avfattades lagen.

I samband med propositionen nr 24 till 1951 års riksdag med förslag till lag angående ändring av då gällande jordförvärvslag (av den 17 juni 1948) hade från en lantbruksnämnd hemställts, att kommun skulle åläggas att söka tillstånd med avseende å förvärv utom kommunens gränser. Som skäl härför hade lantbruksnämnden åberopat att det förekommit att en kommun i kapitalplaceringssyfte inköpt skogsfastigheter i en grannsocken. Med hänsyn till att ifrågavarande spörsmål varit föremål för ingående överväganden i samband med tillkomsten av 1945 års lag och då regeln om tillståndsfrihet för kommun i praktiken ej torde ha medfört några nämnvärda olägenheter, fann sig föredragande departementschefen icke böra förorda någon ändring av jordförvärvslagen på förevarande punkt. I detta sammanhang bör anmärkas att kommunerna dock var underkastade bestämmelserna i lagen den 30 juni 1947 om kronans förköpsrätt (förköpslagen).

Gällande rätt

Enligt huvudregeln i den nu gällande jordförvärvslagen får kommun ej förvärva jordbruksfastighet utan lantbruksnämnds tillstånd. Tillstånd skall vägras om misstanke föreligger att kommunen kommer att vansköta fastigheten eller kommer att tillgodogöra sig stödskog som är erforderlig för ortens jordbruk eller bereda sig vinst genom snar avyttring av fastigheten (3 §). Därest nyssnämnda fall ej är för handen, kan tillstånd meddelas, om förvärvet kan väntas medföra övervägande nytta för jordbruket eller för näringslivet i orten eller fastigheten för kommunen har synnerligt värde utöver det ekonomiska eller eljest särskilt skäl föreligger för förvärvet (4 §). I 1 § första stycket punkt 2 anges vissa förvärv, varå lagen över huvud taget icke äger tillämpning. Tillstånd erfordras således ej, »där egendomen förvärvas av kommun eller annan dylik samfällighet för ändamål som avses i 1 § 4, 7 eller 16 lagen den 12 maj 1917 om expropriation». Härigenom undantages kommunernas förvärv av jordbruksfastighet för åstadkommande av tryggade bostadsförhållanden (punkt 7), för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar (punkt 16) samt för ändamål, som det enligt lag eller författning tillkommer kommun att tillgodose (punkt 4). — Vidare erfordras enligt 1 § första stycket punkt 6 jordförvärvslagen icke tillstånd för förvärv av egendom, som ingår i stadsplan, eller enligt byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk.

Genom att använda uttrycket »kommun eller annan dylik samfällighet» jämställs med kommunallagens kommuner (landskommuner, städer och köpingar) även municipalsamhälle, församling, landsting och annan borger-

lig eller kyrklig kommunal förvaltningsenhet (sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1/1945).

Från förarbetena må i övrigt återges följande.

I det av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning avgivna betänkandet, vilket ligger till grund för nu gällande jordförvärvslag, framhöll utredningen (SOU 1954: 16 s. 105) att för rationaliseringsarbetet vore det uppenbarligen av vikt att bl. a. även kommunernas fastighetsförvärv underkastades förvärvsprövning. Utredningen erinrade i anslutning härtill om att anledning i flera fall funnits till förköpsingripande med anledning av kommunernas jordafång. Utredningen föreslog sålunda, då jordförvärvs- och förköpslagarna hoparbetades, att den princip som gällde enligt förköpslagen skulle tillämpas och att alltså i den nya lagen intet undantag skulle göras i fråga om kommunernas jordförvärv. Under betänkandets remissbehandling underströks i denna fråga — bl. a. av lantmäteristyrelsen — angelägenheten av att kommunerna skulle kunna föra en aktiv markpolitik utan tyngande förvärvskontroll.

Föredragande departementschefen, statsrådet Norup, anförde.¹

För egen del anser jag väl att kommunernas förvärv av jordbruksfastigheter icke bör lämnas helt utanför den nu föreslagna jordförvärvslagstiftningen, särskilt som denna avser att ersätta jämväl förköpslagen. Emellertid är det av största vikt att kommunerna i god tid kan försäkra sig om de markområden som erfordras för tätbebyggelsens ändamålsenliga utveckling. Kommunernas förvärv av mark för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar bör därför icke försvåras. Detsamma gäller kommunernas förvärv av mark för andra ändamål, som det direkt ankommer på dem att tillgodose. En hel del sådana markförvärv, som nyss sagts, kan redan enligt de föreslagna undantagen i fråga om mark, som ingår i planlagt område eller avstyckats för andra ändamål än jordbruk eller skogsbruk, ske tillståndsfritt. Jag ämnar även föreslå vissa undantag från tillståndstvånget i fall, då ett fång medför fastighetsbildande åtgärd. Även detta förslag — — — torde ej sällan beröra kommuner. Utöver de nu nämnda fallen bör emellertid enligt min mening stadgas undantag, för sådana fall då egendomen förvärvas av kommun eller annan dylik samfällighet för något av de ändamål, som angives i 1 § 4, 7 och 16 expropriationslagen.

I övriga fall, då kommun äger söka rätt till expropriation, torde förvärvet regelmässigt avse antingen egendom, som icke är taxerad såsom jordbruksfastighet, eller markområde, som avstyckats eller skall avstyckas för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk. Det torde därför, med den utformning departementsförslaget fått, endast i rena undantagsfall bli nödvändigt för kommun att söka tillstånd till förvärv av fastighet för ändamål, som kan grunda rätt för kommunen att söka expropriation. Om kommun för annat ändamål, t. ex. för att trygga kommunens behov av bränsle eller måhända enbart för kapitalplacering, vill förvärva jordbruksfastighet, synes det icke finnas anledning att befria kommunen från skyldighet att söka förvärvstillstånd.

Vad särskilt angår de ecklesiastiska förvärven för kapitalplacering vill jag utöver vad lantbruksstyrelsen andragit framhålla, att de år 1942 givna rekommendationerna för placering av prästlönejordsfond knappast kan anses fullt aktuella numera. För den allmänna jordbrukspolitiken har sedan dess uppdragits riktlinjer som icke minst berör dispositionen av våra skogstillgångar. För undvikande av konflikter med dessa riktlinjer torde det vara

¹ Prop. nr 165/1955 sid. 49 f.

nödvändigt, att berörda fonder i ökad omfattning placeras även i annan värdebeständig egendom än jord och skog. Å andra sidan vill jag också framhålla att sådant »särskilt skäl», som enligt 4 § i lagförslaget kan motivera förvärvstillstånd i vissa fall, understundom bör anses föreligga med avseende å de kyrkliga förvärven. Så kan t. ex. vara fallet, där en församling till gagn för jordbruksnäringen sålt viss egendom och sedan i stället vill köpa annan jordbruksfastighet av ungefär samma storlek.

De av mig här föreslagna bestämmelserna rörande kommuns jordförvärv förutsätter, att en kommun, som söker lagfart på jordbruksfastighet, genom protokollsutdrag eller på annat tillförlitligt sätt lämnar inskrivningsdomaren upplysning om för vilket ändamål förvärvet skett. Man får givetvis utgå från att det av kommunen uppgivna ändamålet överensstämmer med dess verkliga avsikter med förvärvet. Inskrivningsdomaren har därför icke att ingå på någon prövning av denna fråga. Däremot tillkommer det honom att undersöka, huruvida det uppgivna ändamålet är sådant att enligt lagen förvärvstillstånd ej erfordras. I tveksamma fall ligger det alltså i kommuns intresse att söka lagfart så skyndsamt att, om det visar sig att förvärvstillstånd erfordras, ansökan härom kan inges inom föreskriven tid.

Tredje lagutskottet anförde.¹

Kommunernas önskemål att förvärva jordbruksfastighet torde regelmässigt vara förestavade, för de borgerliga kommunernas del huvudsakligen av intresset att trygga tillgången på mark för tätbebyggelse ävensom i en del fall av behovet av områden för fritids- och liknande ändamål samt för de kyrkliga kommunernas vidkommande av kapitalplaceringsmotiv.

Enligt den i propositionen föreslagna bestämmelsen erfordras ej tillstånd beträffande förvärv från kommuners sida för sådana ändamål, varom förmåles i 1 § 4, 7 och 16 expropriationslagen. Härigenom har kommunerna beretts möjlighet att fritt förvärva jordbruksfastigheter för att säkra behovet av markreserv för tätbebyggelse liksom även för ändamål, som det lagligen ankommer på dem att tillgodose. För de borgerliga kommunerna torde detta innebära att de från kommunernas synpunkt tvivelsutan viktigaste och vanligaste fallen icke blir underkastade kontroll. I övriga fall däremot synes det icke föreligga särskild anledning att låta kommunerna intaga en mera gynnad ställning än andra fastighetsköpare. Påpekas må, att på senare år förekommit att kommuner gjort rena kapitalplaceringsförvärv i fråga om skogsfastigheter och att lantbruksnämnderna funnit anledning till ingripande enligt förköpslagen mot dylika förvärv från kommuners sida. Med hänsyn bl. a. till att förköpslagen nu föreslås upphävd torde därför kommunernas förvärv icke böra lämnas utanför lagens ram i vidare mån än som föreslagits i propositionen. Det förtjänar vidare att framhållas, att den omständigheten att tillstånd till förvärv erfordras icke innebär förbud mot förvärvet. I de i motionen I: 494 berörda fallen, då kommun förvärvar jordbruksfastighet för fritidsändamål, torde sålunda »särskilt skäl» enligt 4 § andra stycket i allmänhet anses föreligga och förvärvet tillåtas. Motionärerna hyser farhågor för att kommunerna skall betungas med vidlyftiga utredningar rörande ändamålet med kommunernas förvärv och att skyldigheten för kommunerna att visa tätbebyggelseavsikt beträffande visst område medför att markspekulationen kommer i gång för kringliggande mark. Emellertid framgår av departementschefens uttalande, att det av kommunen i protokollsutdrag över beslutet att förvärva egendomen eller på annat tillförlitligt sätt angivna ändamålet med förvärvet skall åga vitsord vid ansökan om lagfart och att inskrivningsdomaren endast har att pröva

¹ Utlåtande nr 24 1955.

huruvida det sålunda uppgivna ändamålet enligt lagen medför frihet från att söka förvärvstillstånd. Om någon bevisföring i egentlig mening blir således icke fråga. Kommunernas förvärv för tätbebyggelse lär bli kända för dem som spekulerar i markvärdestegring oavsett om kommunens avsikter yppas i lagfartsärendet eller ej. Utskottet finner således den i propositionen föreslagna regeln lämplig för de borgerliga kommunernas vidkommande.

De kyrkliga kommunernas förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter, vilka som nämnts huvudsakligen torde ske för placering av fondmedel, bör enligt utskottets mening icke få äga rum på sätt, som motverkar den pågående jordbruksrationaliseringen. För kontroll härav bör dessa förvärv, i likhet med andra kapitalplaceringsköp, vara underkastade jordförvärvslagens regler. Understundom kan dock i fråga om kyrkliga förvärv föreligga »särskilt skäl» enligt 4 § andra stycket, exempelvis då en församling sålt viss egendom och i ersättning därför vill förvärva annan jordbruksfastighet av ungefär samma storlek.

Remissyttranden

Motionerna I: 98 och II: 101 har tillstyrkts av länsstyrelsen i Östergötlands län, överlantmätrarna i Östergötlands och Skaraborgs län, Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet och Svenska pastoratens riksförbund.

Övriga remissinstanser har däremot avstyrkt ifrågavarande motioner.

Lantbruksstyrelsen, som sålunda avstyrkt motionerna, anför.

Beträffande kommunernas förvärv av mark för ändamål som avses i 1 § första stycket punkt 2 jordförvärvslagen föreligger icke någon skyldighet att — såsom motionärerna förmenat — »presteras utredning angående ändamålet med förvärvet». Såväl departementschefen som tredje lagutskottet ha klart ut sagt, att det får anses tillfyllest att kommunen till sin lagfartsansökan bifogar ett protokollsutdrag rörande ändamålet med förvärvet. Såsom framhållis vid riksdagsbehandlingen år 1955 äger ett sådant protokoll vitsord, och någon utredning angående ändamålet med förvärvet behöver sålunda icke företes. Såvitt för styrelsen är känt har det icke heller i praktiken förekommit att kommunerna haft några olägenheter i sin verksamhet för förvärv av mark för kommunalt ändamål. Det må nämnas att det i enstaka fall förekommit, att kommuner, genom de möjligheter, som förfarandet inrymmer, köpt och fått lagfart å egendom, som uppenbarligen icke skall nyttjas för kommunalt ändamål. Styrelsen har för övrigt haft anledning att i skrivelse av den 19 oktober 1956 hos Kungl. Maj:t påtala ett dylikt fall.¹

Förvärv av jordbruksfastigheter för annat ändamål än som avses i undantagsbestämmelsen är enligt jordförvärvslagens huvudregel underkastade tillståndsprövning. För att få överblick över frekvensen av sådana förvärv har styrelsen infordrat uppgifter härom från samtliga lantbruksnämnder.

¹ Efter det lantbruksstyrelsens yttrande avgavs har styrelsens skrivelse genom beslut av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 8 mars 1958 icke föranlett annan åtgärd än att skrivelsen lagts till handlingarna.

Avser tiden 1/1 1955—31/12 1957	Antal ansökningar	Beviljade	Avslagna	Återkallade o. d.
Borgerliga kommuner	257	216	37	4
Kyrkliga >	40	22	16	2
Summa	297	238	53	6

Beträffande de ansökningar från kommuner om tillstånd att förvärva jordbruksfastigheter (främst skogsfastigheter) som enligt ovan avslagits för styrelsen anföras följande.

I en del fall har blott en relativt begränsad del av förvärvsegendomen varit behövlig för egentligt kommunalt ändamål medan en mera väsentlig del bort bibehållas som stöd för jordbruket. I sådana fall har man eftersträvat att förhandlingsvägen träffa överenskommelse mellan kommunen och lantriksdagen för att tillgodose såväl kommunens som jordbrukets intressen. Det har även i några fall förekommit att sådana förhandlingar förts sedan kommunen anförts besvär över ett vägrat förvärvstillstånd.

I andra fall åter har kommuner förvärvat fastigheter, varav icke någon del varit avsedd för egentligt kommunalt ändamål (jmf 1 § första stycket punkt 2 jordförvärvslagen). Såsom skäl för förvärvet har stundom anförts behovet för kommunen att kunna placera sina likvida medel i realvärden. Detta torde dock för närvarande icke vara aktuellt, då de flesta kommunerna fått höja sin utdebitering. Ett annat skäl som alltemellanåt anförts har varit kommunernas önskan att skaffa sig skogsmark att användas såsom bytesobjekt med bolag och andra markägare för att därigenom erhålla tomtmark disponibel till billigt pris.

Det förekommer helt naturligt en önskan från kommuner, som inom sig ha rikligt med skogsmark, att skaffa sig egna skogar och på så sätt placera fondmedel, som kan finnas disponibla. Det vore måhända inte anledning att befara olägenheter av att kommuner i sådana skogrika trakter finge ökad frihet att köpa skogsmark inom sina egna gränser. Det borde ju ligga i kommunernas eget intresse att tillse att deras inköp icke motverkar en sund utveckling av näringslivet i kommunen. Det synes dock vara välmotiverat att det allmänna alltjämt beredes möjlighet att skydda och befrämja jordbrukets möjligheter till förstärkning.

Vad beträffar kommunernas förvärv av mark såsom bytesobjekt, synes det styrelsen betänkligt, att kommunerna skulle få möjligheter att fritt köpa skogsmark för byte med storskogsbruket. Som styrelsen tidigare i olika sammanhang framhållit måste ett dylikt förfaringssätt möta starka betänkligheter ur jordpolitiska synpunkter. Jordförvärvslagen och bolagsförbudslagen äro inriktade på att bevara jord och skog i den jordbrukande befolkningens ägo och detta syfte skulle allvarligt motverkas om det tillätes att jordbruks- och skogsfastigheter användes som bytesobjekt för att få mark disponibel för billigt pris till tätortsändamål. Såsom en följd härav torde man få räkna med att jordägare av olika kategorier ganska regelmässigt komme att vägra att avhända sig mark utan dylik kompensation. Under inga omständigheter bör sådan jord eller skog, som det är angeläget att använda för jordbrukets rationalisering, få bytas bort på detta sätt.

På grund av vad ovan anförts anser styrelsen att övervägande skäl fortfarande tala för en viss kontroll av kommunernas förvärv. Gällande lagbestämmelser ha emellertid varit i kraft endast en kort tid och blott ett fåtal ärenden ha varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Någon fast

praxis rörande lagens tillämpning har följaktligen ännu ej utbildats. Det synes styrelsen synnerligen angeläget att det allmänna i fortsättningen, liksom nu enligt jordförvärvslagen och tidigare enligt förköpslagen, skall kunna tillse att möjligheterna till förstärkning av ofullständiga jordbruk tillvaratages i full utsträckning. Vidare bör observeras att den föreslagna lagändringen skulle medföra att även de kyrkliga kommunernas förvärv av jordbruksfastigheter bleve undantagna från tillståndsprovning. Rörande dessa förvärv synes vad som anfördes vid lagens tillkomst fortfarande vara tillämpligt.

Med hänsyn till ovanstående anser styrelsen övervägande skäl tala för ett bibehållande av de nuvarande bestämmelserna.

Även *lantmäteristyrelsen* avstyrker motionerna samt anför.

I nu ifrågakarande motioner göres gällande att hittillsvarande erfarenheter av bestämmelsernas tillämpning ha visat att kommunernas förvärv av mark för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar onödigt försvårades. I anledning härav vill lantmäteristyrelsen, med hänsyn till att lantmäteriet i sin verksamhet i väsentlig mån har att pröva eller delta i provning av tätbebyggelse- och lokaliseringsfrågor, ånyo understryka angelägenheten av att kommunerna erhålla möjligheter att bedriva en aktiv markpolitik för att därigenom erhålla ökade förutsättningar att fullfölja sina huvudmannauppgifter inom samhällsbyggandet. En sådan markpolitik bör sålunda icke i onödan tyngas av jordförvärvskontroll. Såsom emellertid framgår av det föregående har förvärvskontrollen i nu gällande lagstiftning förenklats i hög grad. Detta gäller förutom förvärv inom tätbebyggelseområden eller förvärv av fastigheter som avstyckats för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk (jfr 1 § p. 6 och 7 jordförvärvslagen) — sådana förvärv som motionärerna närmast synas avse, d. v. s. förvärv för åstadkommande av tryggade bostadsförhållanden, för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar samt för ändamål, som det enligt lag eller författning tillkommer kommun att tillgodose. I huvudsak ankommer sålunda på kommun att vid ansökan om lagfart i anledning av sistnämnda förvärv endast genom protokollsutdrag e. dyl. upplysa om ändamålet med förvärvet. Därigenom kunna givetvis kommunernas markförvärv för tätbebyggelse bli kända. Såsom utskottet också framhöll vid behandlingen av förevarande fråga vid 1955 års riksdag läser emellertid kommunernas markförvärv för tätbebyggelse bli kända för dem som spekulera i markvärdestegring oavsett om kommunernas avsikter yppas i lagfartsärendet eller ej. Det bör i detta sammanhang vidare beaktas att endast en relativt kort tid återstår av den nuvarande lagens tillämplighet. Styrelsen utgår från att förevarande spørsmål kommer att närmare övervägas i anslutning till den utredning angående lagens fortsatta tillämpning för tiden efter den 30 juni 1962, som med nödvändighet torde bli erforderlig. På grund av vad sålunda anförts är lantmäteristyrelsen icke beredd att tillstyrka bifall till motionerna.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län avstyrker motionerna samt anför.

Kommuns skyldighet att vid lagfartsansökning förete protokollsutdrag eller annan tillfällig utredning, som utvisar ändamålet med förvärvet, torde knappast kunna medföra några olägenheter, då en kommuns fastighetsförvärv alltid måste föregås av ett kommunalt beslut. Motionärernas farhågor för att ett företeende av nämnda utredning vid ansökningen om lagfart skall kunna medföra markspekulationer torde vara ogrundade, enär intet

fastighetsförvärv torde kunna hemlighållas längre än till dess lagfart sökes.

I ett av *Västernorrlands läns hushållningssällskap* och *lantbruksnämnden i samma län* gemensamt avgivet yttrande, vari motionerna avstyrkes, anföres.

Motionärernas kritik synes riktad mot de krav på tydlighet, som reses av vederbörande inskrivningsdomare. Skadeverkningarna hänföras emellertid inte till förfarandet i och för sig utan till den offentlighet som markförvärvet ges genom att kommun motiverar sitt beslut om markinköp och vidarebefordrar motiveringen till myndighet. Då kommunala beslut ändock äro offentliga och fattas efter motivering som är offentlig, ha vi inte funnit anledning vidare behandla den delen av motionen.

Motionärerna kan dock på underlag av den utvidgade argumenteringen för kommunal jord- och bostadspolitik inbegripa förvärv för tänkbara tätbebyggelser, för vilka utvecklingsosäkerheten ännu är så stor, att man inte kan åberopa tätbebyggelse som motiv för förvärvet. Sådana förvärv falla under jordförvärvslagen och måste prövas av lantbruksnämnd. Här skulle det vara tänkbart att dölja tätbebyggelseavsikt, om inte lantbruksnämnden reste krav på motivering för förvärvet — ett krav som dock måste förut sättas redan ha framställts i kommunens beslutande organ. Då kommunerna inte förfogar över sakkunskap att avväga jordbruksintressen mot tätortsintressen utan i dessa stycken är beroende av expertis, som läns- och riksmyndigheter tillhandahåller, framstår det ur det allmännas synpunkt som nödvändigt, att kommunerna inte genom markpolitik föregriper utredningar, planeringar och administrativa beslut. Ärenden av den typ, som nu skisserats, har emellertid hittills inte förekommit inom Västernorrlands län.

Vi övergå därefter till motionärernas allmänt hållna krav på frihet för kommunerna att bedriva jordpolitik och den i samband därmed deklarerade uppfattningen, att kommunala markförvärv sker endast för att tillgodose allmänna intressen. Det är motionens väsentligaste del där motionärernas krav på verkliga ändringar inrymmas.

För att skaffa underlag för bedömningen har inom lantbruksnämnden gjorts en sammanställning över alla till nämnden från kommuner etc. inkomna framställningar om tillstånd att förvärva jordbruksfastighet från 1 juli 1955 till och med den 31 december 1957. Sammanställningen visar att sammanlagt 35 framställningar inkommit. Av dessa äro 34 avgjorda och en under handläggning. I 13 fall avser framställningarna förvärv av mark för att i kommunal regi bedriva jord- och skogsbruk. I ett fall har man deklarerat att avsikten med förvärvet var att ordna skoljordbruk för folkskolans 9 Y-linje. I åtminstone två fall därutöver har under hand framförts som motiv, att man önskar förvärva skog för att skapa reserv av arbetstillfällen vid en arbetslöshetskris. I 6 av de 13 fallen av förvärv för jord- och skogsbruksdrift har lantbruksnämnden inte funnit det möjligt att bevilja tillstånd, enär förvärven utan att tillgodose allmänna intressen stridit mot jordbruksintressen. Besluten ha vunnit laga kraft eller efter överklagning stått sig oförändrade. Avslagen ha inneburit, att ca 25 hektar åker och 825 hektar produktiv skogsmark bibehållits i enskild ägo till nytta för ortens jordbruk. I ytterligare 3 fall har tillstånd meddelats efter det att jämkningar och ibland markbyten genomförts på ett sätt som minskat skadeverkningarna på jordbruket. I de fall slutligen där förvärvstillstånd meddelats innebär nämndens ställningstagande, att förvärven medfört antingen arronderings-

fördelar av betydenhet för redan kommunalägda jord- och skogsbruk eller också att intrånget för jordbrukets del inte varit större än att nämnden ansett sig kunna bevilja koncession. I 22 fall avse förvärven ändamål, för vilka koncessionsplikt ej förelegat eller varit oklar, men där man ända funnit det enklast söka tillstånd. Samtliga ha bifallits.

Från lantbruksnämndens löpande verksamhet kan noteras, att kommuner i ett antal fall förhört sig om möjligheterna att förvärva mark för kommunal jord- och skogsbruksdrift. Underhandskontakterna ha avsett huvudsakligen skogsmark och till en areal, som inte kan anges exakt, då ärendena icke diarieförts. En försiktig uppskattning ger att de avser något under 1 000 hektar produktiv skogsmark, som alltså om lagen ej funnits övergått till allmän ägo. — Slutligen kan man vänta, att kommuner avstått från förvärv av jord- och skogsbruk i viss omfattning utan att dessförinnan ha sökt kontakt med lantbruksnämnden. De kyrkliga kommunerna har gjort underhandsförfrågningar rörande rätt betydande objekt, men inte heller för dem finnes arealuppgifter.

Antalet inkomna förvärvstillståndsansökningar från kategorien som faller utanför »kommuner och likställda» utgör under tiden den 1 juli 1955—den 31 december 1957 960. Av dessa ha 63 eller 7% avslagits. För kommunerna är antalet enligt ovan 34, av vilka 6 stycken eller 18% avslagits. Kommunerna är sålunda den grupp markförvärvare, som i de förhållandevis flesta fallen sökt genomföra ur allmän och jordpolitisk synpunkt icke önskvärda förvärv.

Även länsstyrelsen i Västernorrlands län avstyrker motionerna. Länsstyrelsen åberopar vad som anförts i hushållningssällskapets och lantbruksnämndens gemensamma yttrande samt anför för egen del.

I dagens läge är arronderingen, d. v. s. åstadkommandet av en rationell fastighetsindelning, det mest angelägna problemet beträffande landsbygdsfastigheterna. Sett ur arronderingssynpunkt torde ett underlättande av kommunernas möjligheter att fritt förvärva fastigheter icke vara av någon väsentlig betydelse. Länsstyrelsen anser dock att kommunernas berättigade krav att fritt förvärva mark redan tillgodosetts i nu gällande jordförvärvslag med de undantagsbestämmelser från lagens tillämpningsområde, som där finns i vad avser kommunförvärv. Det synes alltjämt icke föreligga någon anledning att ytterligare befria kommunerna från skyldigheten att söka förvärvstillstånd. Länsstyrelsen ifrågasätter huruvida verkligen några berättigade klagomål kunna riktas från kommunernas sida mot den behandling, som kommunala jordförvärvsärenden rönt hos härvarande lantbruksnämnd.

Hushållningssällskapets förbund avstyrker motionerna och anför.

Ett bifall till motionerna skulle innebära, att kommun och annan dylik samfällighet skulle bliva befriad från att söka tillstånd för samtliga förvärv av jordbruksfastigheter, alltså utan något beaktande av ändamålet. En sådan uppmjukning av lagstiftningen ställer sig förbundsstyrelsen tveksam till. Detta framför allt av det skälet att av nuvarande utvecklingstendenser framgår, att det blir allt vanligare att kommuner och därmed jämställda samfälligheter åstunda att i mer eller mindre direkt kapitalplaceringssyfte inköpa jordbruksfastigheter. Ifråga om kommunernas förvärv i dylikt och annat jämförbart syfte synes det förbundsstyrelsen därför skäligt, att dessa, icke minst ur rationaliseringssynpunkt, liksom hittills prövas

i samma ordning som föreskrives för andra köpare. Så länge vi således ha en jordförvärvslag bör den i nu nämnda hänseenden så långt möjligt gälla lika för alla spekulanter och köpare.

Sveriges lantbruksförbund avstyrker motionerna samt anför, efter att ha redogjort för de för kommunernas del nu gällande undantagen.

I övriga fall finns det ingen anledning låta kommunerna inta en mera gynnad ställning än andra fastighetsköpare. Före den nu aktuella lagstiftningens tillkomst förekom i flera fall att kommuner förvärvade skogsfastigheter för kapitalplaceringssyften. Lantbruksnämnderna fann sålunda vid ett antal tillfällen anledning till ingripanden enligt förköpslagen mot sådana förvärv från kommuners sida. Även efter den nya jordförvärvslagens ikraftträdande har kommuner vid skilda tillfällen försökt förvärva skogsfastigheter — ofta i andra kommuner än den egna. Förbundet vill framhålla de svårigheter, som skulle uppstå för lantbruksnämnderna i deras planeringsarbeten inom den yttre rationaliseringen, om kommunerna tillåtes göra inköp av jordbruksfastigheter oavsett deras lämplighet för samslagning med närliggande fastigheter. Lantbruksförbundet finner därför ej anledning ändra sin i tidigare yttrande intagna ståndpunkt att det föreligger all anledning fordra lantbruksnämndernas godkännande även av kommunernas förvärv, då även dessa bör bedömas med hänsyn till jordbruksnäringen i orten. — — — Kommunernas förvärv för tätbebyggelse torde säkerligen bli känt för dem, som spekulerar i markvärdestegring, oavsett om kommunens avsikter yppas i lagfartsärendet eller ej. De av motionärerna anförda nackdelarna kan därför ej sägas vara av större vikt.

Även *Riksförbundet Landsbygdens folk* avstyrker motionerna. Förbundet anför.

De skäl, som vid tillkomsten av 1955 års jordförvärvslag åberopades för att ålägga kommuns förvärv av sådan fastighet anmälningsskyldighet, synes alltjämt äga giltighet. Motionärernas uppfattning, att tillämpningen av bestämmelserna i nämnda lag onödigt skulle ha försvärat kommunernas förvärv av mark för sådana allmännyttiga ändamål, som avses i 1 § 4, 7 eller 16 mom. lagen den 12 maj 1917 om expropriation, kan icke delas av riksförbundet, då här ifrågavarande passus intagits bland undantagen från anmälningsskyldighet för att ge kommunerna de befogenheter, som de för tillgodoseende av dylika behov ansetts böra äga. Gentemot dessa undantag har riksförbundet heller intet att erinra. — Förbundet finner sig icke utan vidare kunna acceptera motionärernas mening, att kommun i sin egenskap av offentlighetsligt subjekt kan förutsättas handla enbart för tillgodoseende av allmänna intressen. Det har t. ex. förekommit, att kommun i rent kapitalplaceringssyfte inköpt skogsfastigheter i en grannkommun. Detta kan icke sägas utgöra ett tillgodoseende av allmänna intressen utan ett tillgodoseende av en enskild kommuns intressen på en annans — och därutöver möjligen även det allmännas — bekostnad.

Till vad motionärerna anför om att markspekulationer blir en följd av att tätbebyggelseavsikten avslöjas i förväg genom kommuns skyldighet att förete utredning om ändamålet med förvärvet får riksförbundet anföra, att en ändring av ifrågavarande bestämmelse torde bli verkningslös i detta avseende utan att samtidigt andra författningsändringar i syfte att möjliggöra för kommun att hemlighålla t. ex. tätbebyggelseavsikter vidtages. Dessutom är det sannolikt att den som vill spekulera, oberoende av för-

fattningshinder skaffar sig de informationer, som vederbörande anser sig behöva. Det torde därför icke vara möjligt — och ur en något vidare synvinkel knappast lämpligt — för de kommunala myndigheterna att söka hemlighålla sina avsikter beträffande så väsentliga avseenden av den kommunala förvaltningen, varom här är fråga. Att på grundval av sådana skäl ändra nu gällande bestämmelser anser riksförbundet icke motiverat.

Motionerna avstyrkes även av *länsstyrelserna i Kristianstads, Värmlands och Kopparbergs län, hushållningssällskapen i Östergötlands, Skaraborgs, Värmlands och Kopparbergs län samt av lantbruksnämnderna i Östergötlands, Kristianstads, Skaraborgs och Kopparbergs län.*

Överlantmätaren i Östergötlands län tillstyrker motionerna och anför.

Jag vill icke förneka, att tidigare vissa kommunala fastighetsförvärv förekommit, vilka måste betecknas som olämpliga. Jag tänker därvid bland annat på sådana fall, då kommuner köpt mindre skogsfastigheter, för att av dem bilda något slags kommunkogar. Vidare måste i regel sådana förvärv anses olämpliga, där en kommun förvärvar fastighet inom en annan kommuns område.

Sådana förvärv äro emellertid undantagsfall och flertalet kommunala fastighetsförvärv äro sådana, som ur allmän synpunkt äro väl motiverade. Kommunerna ha vid flera tillfällen av statsmyndigheterna blivit tillrätta att bedriva en aktiv markpolitik, så att de kunna tillgodose behovet av tomtmark för bostäder och för näringslivet och för att kunna utöva ett avgörande inflytande på prisbildningen beträffande tomtmark. Det är givet, att om detta mål skall uppnås, kommunernas markförvärv många gånger måste ske på mycket lång sikt och ibland även omfatta fastigheter, som icke direkt komma att tagas i anspråk för tätbebyggelse, men som kunna användas som bytesobjekt för att åtkomma för samhällets utveckling oundgängligen erforderlig mark. Dessutom förekomma ofta fall, där en stad eller ett större samhälle kan behöva förvärva mark för att tillgodose sitt behov av sand, grus och annat vägmateriel, områden för bad- och andra friluftsanläggningar och fritidsbebyggelse samt mark för att skydda vatentäkter m. m.

Det torde vara tydligt, att det många gånger icke är lätt för en utomstående att bedöma nödvändigheten eller det befogade i en kommuns markförvärv. Vidare synes det mig motiverat, att jordbrukets intressen icke tillmätas samma avgörande betydelse vid bedömningen av kommunala markförvärv som då bedömningen gäller förvärv av enskilda. De kommunala markförvärven äro ju i regel avsedda att främja ett samhälleligt intresse.

På grund av ovanstående anser jag i första hand att en lagändring i motionernas syfte bör genomföras. I andra hand skulle jag vilja föreslå ett motivuttalande av innebörden, att förvärvsansökan från kommun i regel bör bifallas, såvida ej förvärvsfastigheten är belägen inom annan kommuns område eller det är uppenbart, att förvärvet skett för syfte, som är främmande för kommunens verksamhet.

Länsstyrelsen i Östergötlands län tillstyrker motionerna på i huvudsak samma skäl som överlantmätaren i länet.

Överlantmätaren i Skaraborgs län uttalar sig i positiv riktning om motionerna och tillstyrker en utredning för lagändring i motionernas syfte.

Svenska landskommunernas förbund tillstyrker motionerna och anför att förbundet icke har sig bekant att de kommunala förvärven av jordbruksfastigheter vare sig före eller efter tillkomsten av gällande lag lett till olägenheter av det slag som man genom lagstiftningen i fråga velat undvika. Såväl förbundet som *Svenska stadsförbundet*, som likaledes tillstyrker motionerna, framhåller att kommunernas markförvärv är ett nödvändigt led i den kommunala verksamheten. På sådana förvärv får givetvis icke läggas allenast jordbrukspolitiska synpunkter. Det kan vidare icke påräknas att lantbruksnämnderna, som ju tillsatts för helt andra uppgifter, på ett tillfredsställande sätt skall kunna bedöma kommunernas speciella behov, som ju betingas av samhällsintressen som icke får skjutas åt sidan för kraven på jordbruksrationalisering.

Svenska pastoratens riksförbund anför.

I — — yttrande över 1951 års jordbruksrationaliseringsutrednings förslag till jordrationaliseringslag m. m. anförde förbundet bl. a.: »Församlingar och pastorat torde sällan uppträda som köpare av jordbruksfastighet i andra fall än då det gäller att återplacera vederlag för försäld kyrklig jord i värdebeständig valuta. För närvarande torde det finnas av pastorat och församlingar förvaltade köpeskillingsfonder till ett sammanlagt belopp av ungefär 50 miljoner kronor. Dessa fonders realvärde har genom penningvärdesförsämringen redan nedgått betydligt. Och fara föreligger naturligtvis för ytterligare förluster i framtiden, därest penningvärdet ånyo utsätts för påfrestningar. Då den kyrkliga jorden utgör en tillgång, som till största delen donerats för sitt ändamål för snart ett årtusende sedan och som där- efter bevarats av gångna generationer fram till våra dagar, ter det sig synnerligen litet tillfredsställande, att det värde, den representerar, skall förödas. Det föreligger därför starka skäl för att medlen skola återplaceras i en mera värdebeständig valuta än pengar. Dessa skäl ha beaktats av statsmakterna och föranlett lagen den 15 maj 1942 (nr 232) angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m. Enligt denna lag kan sådan fond återplaceras i fast egendom. Lagen har tillämpats i en del fall; dock är ännu endast en ganska obetydlig del av fonderna återplacerade. Orsakerna härtill äro flera. I förevarande sammanhang är det tillräckligt att nämna grunderna för den av statsmakterna beslutade jordbrukspolitiken, enligt vilka grunder självägande bondejordbruk icke böra förvandlas till arrendegårdar. Inom riksförbundet bearbetas för närvarande frågan, hur man skall kunna åstadkomma en mera omfattande återplacering. Styrelsen är fullt på det klara med att pastoraten och församlingarna därvid icke böra företa åtgärder som strida mot den statliga jordpolitikens syften. Styrelsen anser emellertid icke, att dessa syften kräva, att den föreslagna anmälningsskyldigheten blir tillämplig på de fall då pastorat och församlingar inköpa jord i stället för avyttrad kyrklig egendom.»

Styrelsen, som ej har anledning att nu hävda annan mening än år 1954, vill tillägga, att enligt nu gällande lagstiftning ett pastorat, som vill förvärva t. ex. skogsmark, måste söka tillstånd av dels, enligt jordförvärvslagen, lantbruksnämnd, och dels, enligt 1942 års lag, Kungl. Maj:t (vid vissa mindre förvärv av stiftsnämnden). Denna dubbla tillståndsprövning synes vara en överorganisation. Styrelsen anser det onödigt, att lantbruks-

nämnden skall ha en självständig prövningsrätt i ärenden, som skola underställas Kungl. Maj:ts avgörande.

— — —
Av det anförda framgår, att styrelsen förordar bifall till vad som föreslagits i motionerna men anser det ännu angelägnare, att statsmakterna klargöra sina åsikter om vad som är tillåtna placeringsobjekt, så att pastoratens och myndigheternas handlande icke lamsläs av ovisshet om vad som är tillåtet och icke tillåtet.

Utskottet

Såsom framhållits av utskottet vid tillkomsten av den gällande jordförvärvslagen är det ett utmärkande drag hos det svenska jordbruket, att äganderätten till jorden i stor utsträckning kunnat bevaras i brukarnas händer. Räknat efter antalet jordbruk, som omfattar mer än två hektar åkerjord, brukas sålunda något mer än fyra femtedelar av ägarna. Räknat efter arealen åkerjord brukas i det närmaste 70 procent av ägarna. Återstoden, något mer än 30 procent, brukas av arrendator. Av sistnämnda kategori utgör emellertid omkring en fjärdedel av hela antalet s. k. släktarrenden, d. v. s. sådana där parterna i arrendeförhållandet är nära anförvanter. Full enighet torde råda om att jordbruket för framtiden i största möjliga utsträckning bör behålla karaktären av bondejordbruk. Enligt 1947 års riksdagsbeslut om den framtida jordbrukspolitiken bör statsmakterna verka för likställighet i inkomsthänseende mellan jordbrukare och andra jämförliga befolkningsgrupper. Jordens bibehållande i den jordbrukande befolkningens hand utgör ett samhällsintresse av så betydande styrka, att det måste anses uppväga de olägenheter, som otvivelaktigt följer av jordförvärvslagens inskränkningar i rätten att fritt förfoga över den fasta egendomen.

Under de konjunkturförhållanden, som rått under senare år, har förefunnits en icke obetydlig benägenhet hos icke jordbrukare för sådana spekulations- eller kapitalplaceringsköp som jordförvärvslagen avser att förhindra. Det blev också under förarbetena till 1955 års lag klarlagt, att den tidigare lagstiftningen på området varit av stor betydelse, då det gällt att tillgodose det med samma lagstiftning uppställda syftet. Så mycket mindre bör jordförvärvslagen inge betänkligheter som ovillkorligt förbud föreligger endast mot sådana fång, om vars olämplighet enighet i stort sett råder. I övrigt avses ej med lagen att hindra icke jordbrukare att förvärva jordbruksfastighet. Sådana förvärv kan i många fall vara till stort gagn för jordbruksnäringen. Med de i jordförvärvslagen angivna riktlinjerna för tillståndsgivningen kan berättigade önskemål i detta avseende tillgodoses. Om således lagen icke syftar till att under alla förhållanden hindra den som icke själv ämnar ägna sig åt jordbruk att förvärva jordbruksfastighet, är avsikten än mindre att uppställa hinder för den som från ett annat yrke ämnar övergå till att bli jordbrukare. I sådant fall uppställer lagen icke andra villkor för tillstånd till förvärv än då sökanden redan är jordbrukare till yrket.

Mot jordförvärvslagen och dess föregångare har riktats anmärkningen att de genom begränsning av antalet köpare hållit priserna å jordbruksfastigheter nere. Det är emellertid obestridligt att dessa priser i allmänhet stigit väsentligt mera än som i och för sig betingats av penningvärdeförsämringen. Farhågorna att den jordägande befolkningen skulle göra förluster genom att behöva sälja till för låga priser saknar alltså fog. Att lagstiftningen likväl haft en måttligt dämpande inverkan på priserna får anses blott ha varit en fördel, särskilt med tanke på vikten av att unga jordbrukare kan förvärva jordbruk till rimliga kostnader.

För att jordbrukets produktionsförhållanden skall kunna anpassas efter den tekniska utvecklingen — bl. a. till maskindriftens fördelar — måste brukningsenheterna erhålla tillräcklig storlek och gynnsam arrondering. De i jordförvärvslagen ingående reglerna om kronans förköpsrätt var avsedda att härvidlag ge myndigheterna möjlighet att befordra en yttre rationalisering. Även om 1947 års förköpslag och motsvarande bestämmelser i 1955 års jordförvärvslag endast i ett mindre antal fall kommit till direkt tillämpning, måste det anses erforderligt, att det allmänna har medel i sin hand att leda utvecklingen på rationaliseringsområdet och tillförsäkra den ett planmässigt förlopp. Om förvärvskontroll saknas, kommer den för rationaliseringsändamål tillgängliga marken i allmänhet att tillfalla den som kan betala det högsta priset, vilket ej alltid medför, att tillskottsmarken tillföres det jordbruk, som är i största behov av kompettering.

Enligt utskottets mening föreligger således alltfört behov av en lagstiftning med det syfte som jordförvärvslagen avser att tillgodose.

I *motionerna I: 120 och II: 144* har i första hand yrkats att 4 § första stycket mom. 2 och 3 samt 5 § måtte upphävas. Av vad utskottet här ovan och vid tidigare tillfällen anfört i denna fråga torde vara uppenbart, att utskottet anser de ifrågavarande lagrummen vara väsentliga för tillgodoseende av lagens syfte. De kan icke gärna avlägsnas utan att lagen i övrigt förlorar en stor del av sitt berättigande.

I *motionerna I: 98 och II: 101* har yrkats att i jordförvärvslagen skall göras ett allmänt undantag för kommuner och därmed jämställda samfälligheter, så att dessa rättssubjekt skall kunna förvärva jordbruksfastighet utan hinder av lagen. Motionärerna anser, att gällande bestämmelser försvårar kommunernas möjligheter att förvärva den mark, som kommunerna behöver för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar. Då en kommun söker tillstånd har den att prestera utredning om ändamålet med förvärvet. Om förvärvet avser anskaffande av mark för t. ex. tätbebyggelse röjes kommunens planer genom en dylik utredning. Detta leder ofta till icke önskvärda markspekulationer. Det allmänna intresse, som kommunerna i sammanhanget företräder, anses vara av högre valör än det intresse jordförvärvslagen avser att tillvarataga. Att kommunerna skulle komma att missbruka rätten att fritt förvärva jordbruksfastighet finnes enligt motionärernas mening ej anledning att befara.

Tidigare jordförvärvslagar undantog från lagens tillämpning kommuner-

nas förvärv. Däremot gjorde 1947 års förköpslag icke något sådant undantag. Gällande jordförvärvslag omfattar i princip kommuners förvärv men gör mycket betydande undantag från denna huvudregel. Sålunda erfordras ej tillstånd om kommun önskar förvärva jordbruksfastighet, som ingår i *stadsplan* eller enligt byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, är avsedd för annat ändamål än jord- eller skogsbruk, *ej heller* om förvärvet sker för ändamål, som det enligt lag eller författning tillkommer kommun att tillgodose, *eller* för att å ort med större sammanträngd befolkning åstadkomma tryggade bostadsförhållanden, *eller* för att säkerställa att mark på skäliga villkor är tillgänglig för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar, *eller* för att eljest i kommuns ägo överföra mark, som icke är tätbebyggd, för upplåtelse med tomträtt. Därtill kommer att kommun efter ansökan till lantbruksnämnd kan få tillstånd att förvärva jordbruksfastighet, om förvärvet kan väntas medföra övervägande nytta för näringslivet i orten eller eljest särskilt skäl föreligger för fångtet. Utskottet finner det icke vara något allmänt intresse att man genom ytterligare undantag ställer kommunerna i ett mera gynnat läge än andra fastighetsspekulanter. I de fall, då en kommun icke genom *ett* fång kan förvärva hela det område, som avses för en viss tätbebyggelse, kan det väl understundom inträffa, att tätbebyggelseavsikten i samband med en lagfartsansökan blir känd och medför en icke önskvärd markspekulation i fråga om återstående mark. Alltjämt torde dock gälla vad utskottet uttalade 1955, nämligen att kommunernas förvärv för tätbebyggelse lär bli kända för dem som spekulerar i markvärdestegring, oavsett om kommunens avsikter yppas i lagfartsärendet eller ej. Utskottet anser därför att icke heller vad motionärerna i denna del anfört utgör tillräcklig grund att efter den korta tid som den nuvarande ordningen gällt helt befria kommunerna från skyldigheten att söka förvärvstillstånd.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att icke någon av förevarande motioner, I: 270 och II: 341, I: 120 och II: 144 samt I: 98 och II: 101, måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 mars 1958

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Lindahl, Grym, Axel Jansson, Ebbe Ohlsson, Kristiansson, Gustafsson och Robert Johansson;

från andra kammaren: herrar Johansson i Torp, Åhman, von Seth, Johnsson i Kastanjegården, Bengtsson i Halmstad, Persson i Tandö, Svenning och Jansson i Benestad.

Reservationer

1. av herrar *Lindahl, Grym, Kristiansson, Bengtsson* i Halmstad, *Persson* i Tandö och *Svenning*, vilka ansett, att utskottets utlåtande från och med det stycke å s. 19 härövan, som börjar: »Tidigare jordförvärvslagar undantog etc.» i stället bort ha följande lydelse.

Den kanske påtagligaste och betydelsefullaste förändringen, som för närvarande försiggår inom det svenska samhället, är befolkningens förflyttning från glesbygder till tätorter. Det närmaste ansvaret för den omgestaltning och utveckling av tätorternas bebyggelse och gemensamma anordningar, som denna förflyttning gör nödvändig, har av statsmakterna för varje år som gått i allt större utsträckning anförtrotts åt de borgerliga primärkommunerna.

Det får sålunda numera anses åligga dessa icke blott att planlägga bebyggelsen utan också att själva taga initiativ för att tillse, att mark står till buds och bebyggelse kommer till stånd. Utan att på minsta sätt vilja förringa betydelsen av de intressen som uppbär jordförvärvslagen är det likväl för utskottet uppenbart, att dessa intressen måste stå tillbaka för kommunernas intresse att på bästa möjliga sätt kunna fullgöra sina uppgifter.

De undantag som jordförvärvslagen uppställt i fråga om kommunerna torde väl i regel täcka de fall, då kommun är i behov av att förvärva mark. För en kommun är det emellertid ofta angeläget att kunna förvärva mark även för andra ändamål än dem, som omfattas av undantagen. Sannolikheten för att kommun kommer att i kapitalplaceringssyfte förvärva jordbruksfastighet är — icke minst med tanke på kommunernas nuvarande i allmänhet ansträngda finansiella läge — mycket liten.

Den största olägenheten med den nuvarande ordningen vållas emellertid därav, att — som i motionerna I: 98 och II: 101 framhålles — den i varje sådant ärende erforderliga utredningen om ändamålet med förvärvet medför att tätbebyggelseplaner röjes. Vid ansökan om lagfart har visserligen inskrivningsdomaren att godtaga kommuns uppgift om syftet med förvärvet, men att uppge detta kan kommunen ej underlåta. Om det område, som kommun önskar förvärva, äges av flera personer med vilka uppgörelse ej samtidigt kan träffas, kan kännedomen om en lagfartsansökan å ett fång medföra en ur det allmännas synpunkt mycket olycklig markvärdestegring å återstående delar. Ej heller kan kommun under någon mera avsevärd tid dröja med lagfartsansökningen då detta är både olagligt och ekonomiskt riskabelt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1. att icke någon av motionerna I: 270 och II: 341 samt I: 120 och II: 144 måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt

2. att riksdagen — i anledning av motionerna I: 98 och II: 101 — för sin del måtte besluta att 1 § första stycket jordförvärvslagen skall erhålla följande lydelse.

Fast egendom, som är taxerad som jordbruksfastighet, må ej genom köp, byte eller gåva förvärvas utan tillstånd av lantbruksnämnd. Sådant förvärvstillstånd erfordras dock ej

1. där förvärvaren är kronan, landskommun, köping, stad eller municipalsamhälle;

2. där egendomen förvärvas av annan kommun än under 1 sägs eller annan dylik samfällighet etc. — — — sistnämnda andel.

2. av herrar *Osvald, Ebbe Ohlsson, Åhman, von Seth och Johnsson* i Kastanjegården, vilka ansett att utskottets utlåtande från och med det stycke å s. 18 härövan, som börjar: »Såsom framhållits etc.» bort ha följande lydelse.

Vid behandlingen år 1955 av förslaget till jordförvärvslag uttalade utskottet, att det är principiellt otillfredsställande, att den enskilde medborgaren icke tillåtes att förvärva visst slags egendom. Det har visserligen hävdats att jordbrukens bibehållande i bondebefolkningens hand skulle utgöra ett samhällsintresse av så betydande styrka, att principen här måste vika. Erfarenheten har emellertid visat, att lagen utgör ett hinder för förvärv av jordbruksfastighet från icke jordbrukares sida även i sådana fall, då dessa personers innehav av fastigheten skulle vara till gagn för jordbruksnäringen. Jordförvärvslagstiftningen försvårar härigenom, att initiativ och kapital tillföres jordbruket från personer, som handlar av intresse för näringen. Ett betydande antal personer hänvisas av denna anledning att driva jordbruk på arrenderad jord.

I den mån andra icke jordbrukare visar benägenhet att placera medel i jordbruks- och skogsfastigheter är anledningen härtill merendels att söka i misstro mot statsmakternas förmåga att bevara ett fast penningvärde. Om statsmakterna vill göra allvar av de ofta proklamerade planerna att söka åstadkomma ett fast penningvärde, kommer något behov av att inskränka rätten till fritt förvärv av jordbruksfastighet ej längre att föreligga.

Under tider med inflationsartade konjunkturer, då kapitalflykt till jord och andra sakvärden förekommer, torde köp av spekulations- och kapitalplaceringskaraktär främst avse fastigheter med skog. Särskilt gäller detta de kortsiktiga spekulationsköpen, som ofta leder till överavverkning och därför självfallet måste betraktas såsom icke önskvärda. Osunda spekulationsköp av skogsfastigheter kan dock med än större framgång än medelst en förvärvstillståndslagstiftning förebyggas med tillämpning av dels redan förefintliga bestämmelser i skogsvårdslagen om vad skogsvårdsstyrelserna har att iakttaga vid avverkning av icke utvecklingsbar skog, dels genom

införande av förbud mot avverkning å nyförvärvade fastigheter under viss tidrymd.

Trots att priserna på jordbruksfastigheter i allmänhet stigit, torde det vara obestriddt, att jordförvärvslagen genom att den så starkt inskränker kretsen av köpare många gånger låser priserna vid en lägre nivå än vad som eljest skulle vara normalt. Detta är ägnat att beröva särskilt de äldre jordbrukarna en del av det i fastigheten nedlagda kapitalet. Det skall icke förnekas att, om lagen omedelbart upphävdes och priserna på jordbruksfastigheter i anledning därav ytterligare skulle stiga, svårigheter skulle kunna uppstå, då yngre personer med begränsade tillgångar önskar förvärva egen jord. Utan att närmare vilja ange hur denna speciella fråga skall lösas, anser dock utskottet att den anförda synpunkten icke bör få stå i vägen för jordförvärvslagens avskaffande.

Vad angår bestämmelserna om kronans förköpsrätt, visar erfarenheterna att bestämmelsernas värde för rationaliseringen är mycket begränsat och praktiskt taget saknar betydelse för en förbättring av det svenska jordbrukets struktur. Alldeles oberoende av ingripande från statliga organ är nämligen en naturlig strukturomvandling i önskad riktning i full gång. Vid sidan härav är det tillräckligt, att det allmänna — utan att tillgripa en onödig förköpslagstiftning — övar inflytande på rationaliseringsarbetet genom rådgivning och ekonomiskt stöd.

Med hänsyn till den långa tid, som denna kristidslagstiftning varit gällande kan dess omedelbara avskaffande tänkas komma att medföra vissa icke önskvärda verkningar i själva övergångsskedet till normalare förhållanden. Utskottet finner det angeläget, att dessa och övriga med en avveckling sammanhängande frågor utan dröjsmål göres till föremål för utredning.

I *motionerna I: 98 och II: 101* — — — (lika med utskottet) — — — att befara.

Tidigare jordförvärvslagar — — — (lika med utskottet) — — — söka förvärvstillstånd.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

1. att riksdagen i anledning av *motionerna I: 270 och II: 341 samt I: 120 och II: 144* måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att utan dröjsmål tillsätta en utredning för förberedande av jordförvärvslagens upphävande, samt

2. att *motionerna I: 98 och II: 101* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.